

De la llavor local a la consolidació nacional

quaderndelesidees.press/la-quam-de-la-llavor-local-a-la-consolidacio-nacional-passant-pel-suport-de-la-diputacio-de-barcelona/

June 5, 2015

En la història de les arts visuals d'un país, els artistes, els centres d'art i els comissaris apareixen a la primera pàgina, però la història no està completa si no es posen de relleu, també, projectes vinculats a la formació, el debat i el territori. Crec que la QUAM n'és un exemple paradigmàtic i aquí n'explico el meu relat particular.

Vaig conèixer la QUAM el juliol de 1994 i, d'aleshores ençà, crec que he assistit a totes les edicions menys en un parell d'ocasions. Feia poques setmanes que treballava a l'Ajuntament de Mollet del Vallès i vaig anar al Parc del Castell de Montesquiu (Osona) gràcies a una invitació que l'Oficina de Difusió Artística (l'ODA) de la Diputació de Barcelona ens havia fet arribar als tècnics municipals de cultura responsables d'arts visuals, amb la intenció que poguéssim conèixer de primera mà aquells tallers d'art i crítica per a artistes, crítics i comissaris emergents.

Tenia vint-i-quatre anys acabats de fer i recordo que viure *in situ* aquella experiència em va aportar molta informació i em va causar un gran impacte: des de veure treballar un artista com Pedro Cabrita Reis o escoltar una conferència-acció a càrrec de Mar Villaespesa, fins a parlar amb els alumnes i compartir una jornada (amb un interessantíssim dinar) amb els responsables de tot plegat, companys d'altres ajuntaments, periodistes i altres professionals.

Poc després de la meua primera QUAM, el 1995, vaig programar al Centre Cultural Can Mulà de Mollet del Vallès l'exposició itinerant "L'Escola Invisible. Tallers de la QUAM 1988-1994", amb obres d'alguns directors de tallers de la QUAM —Jesús Palomino, Hanna Collins, Javier Peñafiel, Eva Lootz, Jordi Colomer, Perejaume, etc.—, acompanyada d'un cicle de debats entre alguns d'aquests artistes i alumnes de tallers de crítica de la QUAM. Va ser la meua primera aposta realment contemporània en aquella ciutat i em va permetre aterrar de ple en pistes sovint transitades (encara!) per tots els qui treballem amb les arts visuals, si més no en l'àmbit local: a) Haver d'argumentar sobre el valor artístic de determinades produccions amb grans dosis de generositat

pedagògica; b) Promoure la vàlua de programacions que d'entrada aconseguen un públic minoritari; c) Defensar que un espai expositiu necessita pressupost per poder foradar les parets o pintar-les del color que calgui, per posar un parell d'exemples; d) I també vaig tenir aquella seguretat intuïtiva i clara alhora sobre el sentit i el benefici del que estàs fent (que es confirma encara ara quan trobo alguna de les persones que van visitar aquella exposició i van participar en aquelles activitats); e) I, a més, em va permetre establir ponts, que encara perduren, d'aprenentatge, col·laboració i complicitat amb artistes, comissaris, crítics i altres professionals.

Dos anys després, el 1997, vaig començar a treballar com a tècnica d'arts visuals a la Diputació de Barcelona, i em van explicar que aquesta institució, a finals dels anys vuitanta, va atendre la petició que li va fer l'Ajuntament de Montesquiú d'assessorament i suport per a la seva Quinzena d'Art, uns tallers que havia impulsat, des de finals dels anys setanta, en Josep Maria Balmes, un pintor del municipi.

I com que una de les missions principals de les diputacions és donar suport a projectes municipals, amb una atenció especial per a aquells municipis petits que ofereixen un potencial supramunicipal important, la Diputació de Barcelona va decidir apostar fermament per la Quinzena d'Art de Montesquiú. Primer, proposant per a la direcció un professional que acabarà essent decisiu en aquesta història, en Florenci Guntín. Segon, invertint-hi els recursos econòmics necessaris –de fet, durant molts anys en va ser el principal agent aportador. I, tercer, destinant gran part de la jornada laboral de personal propi: els primers anys, especialment l'Oriol Picas, aleshores tècnic de joventut; i, més endavant, en Quim Aloy i jo mateixa, tècnics de cultura.

I en paral·lel, la Diputació també va propiciar la creació d'una entitat que pogués capitanejar el projecte des del territori més proper i amb més agilitat que l'administració pública. Així, el 1991 va néixer H.AAC, H. Associació per a les Arts Contemporànies, amb un grup d'artistes, intel·lectuals i gestors culturals d'Osona, que a partir del 1992 ja va gestionar la QUAM.

Durant aquell tombant de dècada es va reconduir, doncs, un projecte local, la Quinzena d'Art de Montesquiú, en la QUAM, que va esdevenir de seguida un dels fars de l'art contemporani a Catalunya, i es va situar de ple al mapa de la formació artística de referència de l'Estat espanyol. És impressionant veure el llistat de directors de la QUAM, dels artistes, crítics i intel·lectuals que hi han participat, i també el dels alumnes que hi han assistit. Molts d'ells, amb grans aportacions a l'art i a la cultura contemporànies.

Després d'aquesta empenta inicial, la Diputació de Barcelona va continuar donant suport a la QUAM, primer a través del Servei de Joventut (1988-1992), després a través del Servei de Joventut i del Servei de Cultura junts (1992-1994) i, finalment, a través de l'Àrea de Cultura (fins el 2011), principalment; però també amb la col·laboració important, durant molts anys, del Servei de Parcs Naturals i de l'Institut d'Edicions:

– Suport tècnic, logístic i econòmic (1988-2011), aquest últim mitjançant subvencions o convenis amb H.AAC per a la realització dels tallers, i els primers anys també per a exposicions itinerants (“IRPF”, “La casa calenta i seca”, “L’escola Invisible”).

– Suport a l’expansió dels tallers a diferents municipis de la demarcació de Barcelona (1994-1999). Entre els anys 1994 i 1999 la QUAM, a part de Montesquiu, també es va desenvolupar a Barcelona, l’Hospitalet de Llobregat, Lleida, Mataró, Sabadell, Santa Coloma de Gramenet i Vic. Sens dubte, aquells tallers van contribuir a la formació i la professionalització tant dels artistes i crítics participants com de tots els altres agents vinculats: tècnics, regidors, etc. I també van incidir en la qualitat i la consolidació de les programacions d’art contemporani dels municipis que els van acollir. Va ser especialment significativa i ben valorada la incorporació (o el reforç, segons el cas) de la dimensió internacional que aquests tallers van aportar a les programacions locals d’art contemporani. Tot plegat va ser possible gràcies a l’administració local, a la col·laboració entre els ajuntaments i la Diputació de Barcelona.

– Suport a les 18 edicions de la Quinzena Jove (va ser anomenada Quinzena d’Art Infantil i Juvenil a Montesquiu fins el 1998), una acció de formació per a infants i joves (1990-2007). En redirigir-se la QUAM, una de les preocupacions de l’Ajuntament de Montesquiu era que aquell esdeveniment, que anava prenent volada i convocava alumnes de tot l’Estat, no tingués repercussió entre els seus habitants. És per això que es va decidir crear una acció de formació artística per a infants i joves de la zona com a estratègia compensatòria.

– Edició de les primeres 8 publicacions (1989-1998) de la col·lecció Llibres de la Quinzena. 1. *L’art esquiu*. 2. *IRPF*. 3. *QUAM 91*. 4. *La casa calenta i seca*. 5. *Rastres*. 6. *Toma de partido. Desplazamientos*. 7. *L’Escola Invisible. Tallers de la QUAM 1988-1994*. 8. *Una vida d’artista (els mestres silenciosos)*.

– Beques per als artistes guanyadors de convocatòries artístiques de la província de Barcelona per assistir als tallers de la QUAM: “Mostra d’Art Jove” de Mataró (2003-2010) i “MolletArt. Memorial Cesc Bas” de Mollet del Vallès (2007-2012).

– Incentivació i suport perquè els tècnics municipals responsables d’arts visuals de la província de Barcelona assisteixin als fòrums de la QUAM, amb matrícula reduïda o gratuïta, segons les edicions. A la QUAM sobre art públic (2004) s’hi va convidar també els tècnics d’urbanisme.

La QUAM, doncs, va passar de ser un projecte local, a finals dels setanta, a ser un projecte en xarxa amb el territori i amb una incidència, projecció i reconeixement molt notables a mitjan anys noranta, gràcies al treball en equip de Florenci Guntín (director de la QUAM entre 1988 i 1996), H.AAC, els ajuntaments participants i la Diputació de Barcelona. Aquesta fórmula de fòrum i tallers a Montesquiu, més tallers a altres municipis, va continuar de la mà de nous directors i directores a partir de 1997, que van anar identificant i centrant els temes i les dinàmiques dels tallers i els fòrums en consonància amb els interessos i les preocupacions del sector en cada edició.

Però a aquella fórmula li van començar a minvar les inscripcions a finals dels noranta i va entrar en crisi. Els motius van ser, sobretot, que cada vegada hi havia més oferta formativa al sector (quan van començar a oferir-se els tallers de la QUAM no existien les activitats de formació del MACBA ni d'Hangar, per exemple), i que els interessos de l'art ja no giraven tant al voltant de la producció en entorns aïllats (com podia ser l'ídil·lic Parc del Castell de Montesquiu), sinó més aviat al voltant d'estratègies processuals i col·laboratives.

Per això l'edició de l'any 2000 va ser especial i va consistir exclusivament en un fòrum de reflexió, sense tallers. I es va obrir a tot tipus de professionals, no només a artistes, crítics i comissaris emergents. Aquell fòrum va tenir una assistència i participació importants i va permetre llegir que calia canviar el format i l'enfocament de la QUAM. Es va decidir reduir-la —passar de diverses seus a una, i de dues setmanes de durada a una—, i també que el fòrum fos independent dels tallers i que s'adrecés a tot el sector, no només als emergents.

Així doncs, a partir del 2001 el fòrum de la QUAM es va celebrar a Montesquiu, amb una durada de dos dies, i els tallers a Vic, durant una setmana. Traslladar els tallers a Vic va permetre desenvolupar un treball més vinculat amb l'entorn social i urbà, tot estrenyent les col·laboracions amb l'Escola d'Art, la Universitat de Vic, etc. Aquesta tendència es va anar consolidant i des del 2010 la QUAM ja només se celebra a Vic.

Una altra evolució significativa en la història de la QUAM és la del seu suport institucional. A partir de la Quinzena d'Art de Montesquiu, la QUAM comença, com hem explicat, amb una fundacional i llarga primera etapa sustentada principalment per la Diputació de Barcelona. Pels volts del 2003, el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya (governada pel tripartit) i l'Àrea de Cultura de la Diputació de Barcelona acorden una progressiva implicació en la QUAM per part de la Generalitat, que permetrà la corresponent retirada de la Diputació. I és que, en aquells moments, ja feia anys que la Diputació donava suport al projecte perquè temia que, si no ho feia, perillaria, però amb una percepció creixent que, per la seva naturalesa, la QUAM era més aviat un projecte de país que no pas de l'administració local. Quan comença la crisi econòmica de 2008, la QUAM ja feia temps que rebia molt més suport de la Generalitat que de la Diputació.

Durant tots aquests anys, doncs, la QUAM ha estat un dels baròmetres dels interessos i les preocupacions de l'art contemporani al nostre país, tant pels artistes, crítics, comissaris i altres professionals convidats, com pels seus eixos temàtics i els seus formats. I també ha estat un dels baròmetres de les forces i les línies de treball en art contemporani de les nostres institucions. De fet, la QUAM segueix la pauta evolutiva de tants projectes culturals de Catalunya: llavor local, suport de la Diputació de Barcelona i consolidació nacional.

Personalment, he après moltes coses a la QUAM i desitjo que pugui continuar sent un projecte de formació, pensament i debat de qualitat, útil per a diferents agents del sector artístic, i amb una bona dosi d'adaptació a tots els contextos.

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal](#) i [política de privacitat](#).

Anna Crosas i Barcia

Directora del Programa d'Arts Visuals
de la Diputació de Barcelona

